



El temps és boig i plou sobre mullat

100 ANYS D'INCLEMÈNCIES DEL TEMPS

Aprofitant que l'hemeroteca del Calendari de l'Ermità ha anat deixant testimoni a les pàgines de la seva "Crònica Anual" dels fets més rellevants succeïts al llarg de més d'un segle, vull treure a la llum alguns fenòmens meteorològics i de comportament de la natura que van quedar recollits i que de ben segur ens sorprendran per ser extrems o impropis de la seva estació.

Algunes notícies ens fan recordar que hi ha fenòmens meteorològics que són habituals i recurrents en la nostra geografia de climatologia mediterrània però que quan succeeixen amb conseqüències catastròfiques ens sorprenen perquè hem perdut la memòria que són recurrents o més habituals del que ens pensen. Així, sovint ho atribuïm erròniament al fet del canvi climàtic que estem vivint a la Terra. En canvi, com veurem, d'altres fenòmens ja no es produeixen com abans i, per tant, sí que poden ser bons indicadors que d'alguna manera el clima està canviant.

No cal dir que sempre hi ha hagut pluges torrencials al Maresme amb fortes riuades. I també arreu d'Espanya. No hi ha riu que no hagi desbordat: Ter, Onyar, Francolí, Besòs, Llobregat, Segre,... L'Ebre ha tingut varies crescudes importants, la més gran la de l'any 1961, que va inundar extensos territoris d'Aragó, Navarra i la comarca de Tortosa. El desembre del 1943, un temporal de pluges a la costa del Mediterrani que va durar dos dies va provocar greus danys i a Barcelona s'ensorrà el pont del riu Besòs. Les aigües del Llobregat inundaren totes les seves riberes i arribaren a pujar fins a mig metre per damunt del pont de Molins de Rei. L'octubre de 1957, degut a un fort aiguat, es desbordà el riu Túria i inundà la ciutat de València, dipositant quantitats ingents de fang.

Podria continuar esmentant més aiguats i inundacions, però en destacaré un succeït el setembre del 1962 perquè encara hi queda ben viva la seva memòria: el fortíssim temporal que va fer desbordar els rius Besòs i Llobregat acompanyat de diverses riuades que provocaren grans inundacions i devastació a Terrassa, Sabadell, Rubí i moltes poblacions del Vallès Occidental. A més de la gran destrucció de vivendes, fàbriques i cultius, moriren més de 700 persones!

La "Crònica Anual" també recull fenòmens meteorològics succeïts a la resta del món. Per exemple, parla de les catastròfiques inundacions que el riu Po va provocar a Itàlia el novembre de 1951, que van deixar aïllades 355.000 persones a la ciutat d'Adrià. També de les pluges i el desgel dels Alps que, a l'estiu de 1954, causaren inundacions i grans danys a Europa central, concretament a Alemanya, Àustria i Txecoslovàquia, augmentant notablement les aigües del Danubi.

De tifons al Carib, als Estats Units o el Sud-est Asiàtic, sempre n'hem conegut i de molt potents. Dels recollits a la Crònica destaca el succeït el setembre de 1959 al Japó, que va provocar grans inundacions i destrucció a la part central del país, amb 5.000 víctimes entre morts i desapareguts i uns 10.000 ferits. Milió i mig de persones es quedaren sense llar. El maig de 1963, un gran cicló va assotar durant quinze hores la zona costera del Pakistà Oriental, causant 10.000 morts

També tenim testimoni de l'extrem contrari a aquests fenòmens, el de les grans sequeres. Destaca la que es va patir a tota Espanya l'any 1944, considerada la pitjor de tot el segle XX. Per fer-nos una idea, va fer desaparèixer pràcticament el riu Manzanares i va obligar a restriccions en el fluid elèctric. També crida l'atenció la notícia que a Barcelona, el 27 de novembre de l'any 1948, es va celebrar



"20 01 08 Acudit temps": Dibuix de Lluís Mallof publicat a la revista En Patufet el gener de 1920.

una processó de rogatives per obtenir el benefici de les pluges.

Pel que fa a calors extremes, al segle XIX es varen anotar varies mesures de més de 50° a la ciutat de Sevilla (encara que es dubta de la precisió que tenien els instruments de mesurar de l'època). També s'han viscut grans calorades com no s'havia experimentat en molts anys, com la dels 46°C que es varen registrar a Linares (Jaén) el 1933 o a la mateixa ciutat de Jaén el juliol de 1939.

Si parlem de fred, destaquen els -23,5°C registrats el desembre del 1926 a San Ildefonso, a Segovia, i els -19°C registrats a la Granja, també a Segovia, el dia de Nadal de 1944. Però l'onada de fred més potent viscuda mai va ser amb la temperatura de -32°C registrats al llac d'Estangent (Lleida) el febrer de 1956. També queda anotat que a l'octubre de 1941, a tota Espanya persisteix un prolongat règim de baixes temperatures impròpies de l'estació.

Les fortes nevades també són habituals al país, i tenien especial ressò mediàtic quan es produïen a la ciutat de Barcelona. És el cas de la nevada del 17 de novembre de 1920 que, en alguns punts de la ciutat, arribà als dos pams de gruix de neu; i una altra, el febrer de 1924, amb una quantitat semblant. Més nevades destacades succeïren al desembre de 1933 i 1937, o al febrer de 1938 i 1948. Grans temporals de neu a tota Espanya es registraren els hiverns del 1926-27 i del 1941. I la recordada més recent, la nevada del Nadal de 1962, amb gruixos superiors als 80 cm (no hem vist altres petites nevades fins el 1999 o el 2010). A Europa, crida l'atenció que el juliol de 1942, en ple estiu, van caure fortes nevades a la regió de Tarascón i altres del Migdia, a França.

A la "Crònica Anual" del Calendari de l'Ermità també queden anotats efectes nocius relacionats amb la fauna i l'agricultura. Per exemple, el novembre del 1954, a les illes Canàries aparegué una plaga de llagostes peregrines procedents d'Àfrica. L'amenaça de plagues d'aquesta llagosta era consubstancial en la història de Canàries, provocant efectes devastadors al camp i fam per a la pagesia. Un any després, el 1955, una epidèmia de mixomatosi s'estengué entre els conills del nord d'Espanya. També té curiositat la notícia de l'avistament d'una balena, de 16 a 18 metres de longitud, davant del port de Barcelona (25/04/1924).

També es constaten fenòmens estranys, com la intensa aurora boreal que va ser ben visible des de Barcelona el 25 de maig de 1938. L'explicació és que aquest fenomen, que s'acostuma a veure als pols de la Terra i que s'origina pels efectes de les tempestes solars que afecten al camp electromagnètic de la Terra, quan aquestes tempestes són de gran magnitud es poden arribar a veure en latituds tant baixes com Barcelona.

I per acabar, també recordar que Catalunya és territori sísmic però sense que s'hagin produït grans catàstrofes. Destaca el registre, l'agost de 1958, de breus però intensos moviments sísmics en moltes localitats de Catalunya, situant-se l'epicentre a prop d'Olot. Volcans adormits?

Segur que molts dels nostres avis i àvies recordaran alguns d'aquests esdeveniments que han quedat recollits al Calendari l'Ermità, tot i que, amb els anys, la memòria tendeix a esborrar-los. D'aquí que siguin motiu de sorpresa quan són recuperats.

Norbert Tomàs

*Director d'Edicions Morera,
editora del tradicional Calendari de l'Ermità*